

ta sidor, som typisk anhängare av alla tidens nyttigheter och som intresserad av topografi. Gärna fattade han pennan med syftet att skriva en beskrivning över Öland.

Wallenstråle var vältalare snarare än föreläsare. Någon djupborrande teolog var han knappast, det antikatomiska temat kan tolkas som ett ortodox drag men också ses som uttryck för upplysningsmannen. Wallenstråle hör till en generation biskopar som tillsattes under ganska korrupta förhållanden, men som ändå visade sig dugliga. Tre biskops-W:n, Wallenstråle, Wingård och Wallquist, var ömsom konkurrenter och öppen hjärtiga korrespondenter. Men när det bränns undviker Wallenstråle klara ställningstaganden och nöjer sig med att sköta sitt stift eller att dricka brunn. Naturligtvis var han religiös, för honom "gällde bibelordet och reformationens grundsanningar". Detta innebar tillsammans med erfarenheter från egen tidigare gärning ett starkt intresse för utbildningsfrågor, vad som måste sägas visa biskopens vackraste sida, hur han ville gynna bibliotek och skola och främja studiebegävningsfrågor där sådana fanns.

Boken ger en bred skildring med många av 1700-talets märkesmän på scenen. Någon kommer in och visar upp sig för att sedan följas av nästa. Persongalleriet är rikt och varierar tidens egenskaper: intresset för dygd och ekonomi, poesi och jordbruk, religion och vetenskap, vänskap och intrig. Eriksson är generös med utblickar. Det betyder att det är en biografi över en tid. Wallenstråle visar inga "uttryck för hjärtats oro." Skriver han dikt så är det enligt strikta regler och för att visa vad han kan. Det är därför meningslöst att kalla den "dålig" – och versen flyter väl. Han var en lebeman med rondeur och hög ansiktsfärg, som tyckte om livets goda och som därför var i ständigt behov av pengar. Karriären tog stor plats i hans liv liksom den tar i denna biografi. Helt lyckosam var han inte. Det var långt till Stockholm och den egentliga makten. Man kan sakna något om huvudpersonens känsloliv,

förhållandet till hustru, till barn och till världens elände. Särskilt märkligt är att familjeliv så gott som helt saknas. Eller också ville han inte att eftervärlden skulle få veta något om det. Men det är kanske också en poäng: vissa människor gömmer sig i offentligheten.

Nils Erikssons levnadsteckning är en förstående skildring som varken moraliserar eller glorifierar. Den berättar lugnt och reflekterat i full behärskning av såväl källor som litteratur. Wallenstråle genomlysas utan att upplösas eller blekas. "Icke har jag varit överksam" gäller också hans biograf.

Gunnar Broberg

Nicole Eustace, *Passion is the Gale: Emotion, Power, and the Coming of the American Revolution* (Chapel Hill, NC: The University of North Carolina Press, 2008). 613 s.

Det är svårt att inte utbrista i ett äntligen inför Nicole Eustaces omfattande och omfångsrika bok. Historisk forskning om emotioner har de senaste åren varit livaktig och resultaten börjar ge sig till känna. Emotionernas historiska värde har omvärderats och tillerkänns numera stor betydelse för sociala och politiska skeenden. Det har gjorts gällande att det i ett samhälle föreligger ett emotionellt system som innehåller normer för vad som emotionellt får uttryckas. Forskning är en långsam process vilket kan förklara att en omfattande undersökning inom detta område låtit vänta på sig. Med sin bok skriver Eustace in sig inom detta forskningsområde men boken utgör också, mig veterligen, den första omfattande empiriska undersökningen. Med övertygelse visar hon på emotioners sprängkraft i ett politiskt historiskt skeende.

Eustace, lektor i historia vid universitetet i New York, har i sin bok undersökt emotioners betydelse för utformandet av den brittisk-ame-

rikanska kolonin Pennsylvania under 1700-talet. Hon redogör för hur synen på emotioner förändrats under perioden, från att ha ansetts vara syndfulla till att accepteras som drivkraften till allt mänskligt handlande.

Vi får följa Pennsylvanias historia genom ett stort källmaterial av varierande karaktär. Det utgörs av brev mellan familjemedlemmar, vänner och affärskontakter samt dagböcker. Eustace använder sig också av predikningar, politiska pamfletter och Pennsylvanias lokala tidning *Pennsylvania Gazette*. I sin analys har hon haft för avsikt att omkullkasta en uppdelning i det privata och politiska. Därför behandlar hon individens emotionella dagliga yttringar och filosofiska utläggningar om emotioner likvärdigt. Synen på jaget, menar Eustace, präglades av två konkurrerande uppfattningar under 1700-talet. Den ena uppfattningen baserades på ett äldre tankesätt där jaget ansågs vara en del av ett kommunalt helt. Den andra uppfattningen baserades på ett nytt tankesätt där jaget ansågs vara individuellt och autonomt. Eustace visar hur dessa två konkurrerande uppfattningar skapade en dynamik i människors handlande och resonemang som fick betydelse för synen på emotioner.

Kolonin Pennsylvania grundlades av kväkarna, men andra religiösa grupperingar såsom presbyterianer och medlemmar i den anglikanska kyrkan kom att stå för en allt större del av befolkningen. Till en början präglades grupperingarna av olika uppfattningar om emotioners betydelse. Framförallt utmärktes diskussionen kring huruvida egenlystiga passioner var av ondo eller godo. Kväkarna, som var pacifister och emot slaveriet, argumenterade för att endast Guds kärlek skulle bejakas under det att andra emotioner skulle negligeras. Jaget sågs av kväkarna som en del av en större helhet. Medlemmarna i de andra grupperingarna menade att Guds kärlek balanserades av vrede. Om Gud kunde straffa de som begick onda handlingar så kunde människan följa hans exempel. De var av uppfattningen att bejakandet av det egna jaget

kunde leda till socialt gott. I otaliga exempel redovisar Eustace dessa uppfattningar. Dock närmade sig de olika företrädarnas åsikter med tiden varandra för att slutligen mynna ut i en gemensam tro på medlidandets och sympatis undergörande verkan. Att känna sympati för andra människor blev en ledande doktrin som förmodades vara ett fulländat fundament i det sociala kontraktet. Därmed hade den enskilda individen ett idealt emotionellt förhållningssätt att sträva efter. Det kom också att präglade hur officiella förhandlingar och ceremonier utformades. Att lyckas bemästra ett sympatiskt förhållningssätt blev också ett kännetecken för att kunna särskilja de rättfärdiga från de orättfärdiga. Slutligen argumenterar Eustace för att betoningen på sympati var en nödvändig förutsättning för att de amerikanska kolonierna skulle kunna samlas kring en identitet, trots sociala och regionala markanta skillnader, och genomföra revolutionen.

För Eustace utgör det emotionella språket en nyckel för att förstå och tolka social kommunikation och socialt strävande. Emotionella yttringar innebär olika deklamationer av status och är därför länkade med makt. Den sociala statusen för invånarna i 1700-talets Pennsylvania var högst osäker. Få människor tillhörde eliten kunde känna sig trygga i sin ställning och än värre var det för de underordnade.

Betydande emotionella statusyttringar som Eustace tillägnar olika kapitel är kärlek, affektion, ilska samt sorg. Utifrån dessa teman redovisar hon hur olika grupper och individer förhåller sig till varandra, hur makt och underordning legitimeras. Särskilt intressant blir det då hon klagar hur slavar ömsom beskrivs som varelser i avsaknad av emotioner och ömsom som varelser med alltför starka primitiva emotioner. Medlidande och sympati användes även i retoriken mot slaveriet. Intressant är också exemplet då Eustace visar hur förhandlingar mellan brittisk-amerikaner och infödda amerikaner kunde ta sig uttryck. Att tillägna sig den andra gruppens sorgeprocedurer visade

sig vara ett förtjänstfullt verktyg i överläggningar.

Mycket är fortfarande öppet för diskussion inom den historiska forskningen kring emotioner. Eustace bok kan ligga till grund för en sådan fortsatt diskussion. Det är dock Eustaces övertygande framställning av emotioners betydelse för sociala och politiska historiska skeenden jag önskar lyfta fram. Hon ger prov på att de senaste årens forskning har stor bäring. Efter att ha läst Eustaces bok står det nämligen fullständigt klart för läsaren att det inte går att förbise emotionella aspekter i historieskrivningen. Det finns dock mycket kvar att göra inom detta område, både ny forskning att skriva och revidering av den tidigare.

Eva Joelsson

Julie Candler Hayes, *Translation, Subjectivity, and Culture in France and England, 1600–1800* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2009). x + 321 s.

Föremål för denna studie är översättningar och deras paratexter, texter kring texten, från 1600- och 1700-talen då *les belles infidèles* – Gilles Ménages kvicka karakteristik av översättningarna i *Huit oraisons de Ciceron* som sedermera kom att användas om periodens alla översättningar – stod i zenit i Frankrike och England. De texter de neoklassicistiska översättarna producerade är högst läsbara. Praxis var att göra litterära översättningar som hade som mål att få författaren att tala franska eller engelska, eller, för den delen, svenska (jämför med Kellgrens förklaring i sin "Öfversättarens Anmärkning" till översättningen av Propertius 2.15 i *Svenska Parnassen* 1784 att översättaren bör "skrifva såsom *Horatius* eller *Propertius* skulle skrifvit, om de lefvat på samma tid, i samma land, som han"). På sin tid blev översättningar i allmänhet väl mottagna. Den neoklas-

sicistiska praktiken hade haft sin upprinnelse i en revolt mot föregångare; på samma sätt fick den sitt slut när efterföljande generation, romantikerna, vände sig mot deras praxis. Julie Candler Hayes citerar på sista sidan av sin studie av periodens översättningspraxis August Wilhelm von Schlegels kritik av dessa århundrades översättningar. I kritiken tar Schlegel fasta på en av periodens populäraste metaforer för att beskriva översättning, att klä om den främmande författaren i nya kläder som följer rådande mode i det översättande språket: "It is almost as if they expected foreigners to conform their dress and behavior to the local customs; as a result they never really get to know a foreigner." Detta är en kritik som många instämde och instämmer i. Romantikernas dom över periodens adaptiva översättningar har vidareutvecklats av senare tiders översättningshistoriker och teoretiker. Hela tidsspännat från antiken till romantikens inbrott brukar dessutom uppfattas som enhetlig och händelselös vad dess översättningsdiskurs och översättningspraktik anbelangar.

Det recenserade verket är en studie av franska och engelska översättares arbete under två århundraden som är mindre enhetliga än vad de ytligt sett kan tyckas vara. Utövare och kritiker hade olika uppfattningar om, till exempel, översättningsfrihet kontra trohet, förhållandet mellan det förflutna och närvarande tid och det egna språkets förmåga att fullt ut återge det främmande. Hayes syftar till att reda ut de skiljaktiga agendor och projekt som bildar den neoklassicistiska skolan. Hon läser översättarnas egna ord, det vill säga deras dedikationer, förord och andra inledande texter till översättningar och deras avhandlingar om översättning och relaterade ämnen om de gjort sådana; hon undersöker vad dessa texter har att säga om hur översättarna föreställde sig sina projekt och hur de presenterade dem för läsarna. Hayes metod motverkar en allmän tendens att sammansmälta en långsam utveckling över årtionden och århundraden till en ögonblicks-